

Питання довіри: відносини між громадянами та поліцією на деокупованих і прифронтових територіях

Авторка: Юлія Фрідріх (Julia Friedrich)

Зміст

Резюме	3
Вступ	3
Ситуація на деокупованих і прифронтових територіях	5
Пов'язані з війною перешкоди на шляху до довіри між громадами та правоохоронцями	7
Рекомендації	10

Резюме

Правоохоронні органи відіграють ключову роль у забезпеченні повсякденної безпеки та справедливості для місцевого населення на деокупованих і прифронтових територіях України; проте окремі поліцейські стикаються з воєнними та структурними викликами, що роблять їх діяльність небезпечною, а іноді й зовсім неможливою. Водночас сам факт їх присутності не гарантує довірливих відносин із громадами, яким вони мають служити: питання безпеки, брак комунікації та структурні проблеми ускладнюють цю взаємодію. Важливо залагодити непорозуміння між громадами та поліцією, щоб уникнути віддалення одних від інших та відвернути загрози для цивільних, які й так живуть у вкрай небезпечних умовах.

Щоб підтримати довірливі відносини між громадами та поліцією на територіях, що сильно постраждали від війни, міжнародні донори повинні координувати свої зусилля, спираючись на локальні й актуальні оцінки потреб і застосовуючи гнучкий підхід, який можна адаптувати до місцевої безпекової ситуації. Зокрема, вони можуть:

- Забезпечити ефективну присутність поліції навіть у найскладніших умовах, надаючи старлінки, повербанки, автомобілі та евакуаційний транспорт;
- Інвестувати у створення безпечних просторів — наприклад, розміщених у громадських місцях або укриттях, — які можуть також слугувати єдиним центром надання найважливіших послуг і медичної допомоги та сприяти позитивній взаємодії з правоохоронними органами;
- Підтримувати правоохоронні органи України, коли ті беруть на себе нові обов'язки в умовах воєнного стану, зокрема у покращенні їх інформування про діяльність поліції та права громадян;
- Підтримувати правоохоронні органи у розвитку належних структур психосоціальної підтримки з огляду на довготривалу війну — але тільки якщо є чітке розуміння локального контексту і потреб;
- Використовувати інструменти діалогу на прифронтових територіях, тільки якщо вони мають чітко сформульовану мету (наприклад, розвиток громади, обізнаність щодо замінування тощо) та застосовуються на основі оцінювання потреб.

Вступ

Українці, що працюють у правоохоронних органах, завдання яких — забезпечувати правопорядок і безпеку населення, стикаються з багатьма викликами, пов'язаними з війною. Йдеться переважно про неможливість захистити себе або місцеве населення від безпекових загроз, зумовлених війною. Як зазначив один респондент: «у прифронтових зонах питання громадської

Отож в умовах війни та в контексті правового режиму воєнного стану правоохоронні органи України постають перед потребою переосмислити свою роль.

безпеки здебільшого зводиться до інформування цивільних про те, як сховатися від ракетних атак». Отож в умовах війни та в контексті правового режиму воєнного стану правоохоронні органи України постають перед потребою переосмислити свою роль.

Окрім необхідності забезпечення власної безпеки та захисту населення, українські правоохоронні органи на деокупованих або прифронтових територіях мають нові та небезпечні завдання.

Зокрема, вони мають контролювати блокпости, звітувати про руйнування будівель і надавати гуманітарну допомогу цивільним поблизу фронту — окрім своїх основних обов’язків як поліцейських. І якщо, як повідомляється, у 2022–2023 роках після початку повномасштабного російського вторгнення кількість заявлених злочинів по всій країні значно зменшилась, то на окупованих Росією територіях злочинність значно зростає.¹ Там після деокупації правоохоронцям довелося зіткнутися з новими видами (воєнних) злочинів. Наявні структури не були розраховані на розслідування таких злочинів: наприклад, після першої хвилі звільнення окупованих у 2022 році Росією територій фахівці з’ясували, що воєнні злочини сексуального насильства навіть не відображались у спадному меню української бази даних злочинності. Хоча протягом останніх двох з половиною років правоохоронні органи багато чому навчилися, процес адаптації їхньої діяльності в Україні до реалій війни та окупації досі триває.

Водночас українці, що живуть на територіях, окупованих російськими військами у 2022 році й відтак звільнених українською армією, особливо вразливі. Вони стикаються з різноманітними викликами, від щоденних обстрілів і значного замінування до відсутності житла та базових послуг і навіть втрати суспільної довіри та спричинених війною травм. Подекуди, як-от у випадку з Херсоном, російські війська було відкинуто на достатню відстань, щоб звільнити територію, але вони залишаються в радіусі дії артилерії. В інших місцях, як-от у Куп’янську в Харківській області, російські війська знову просуваються вперед, а отже, жителі стоять перед загрозою повторної окупації. Багато з цих проблем є актуальними для людей, які живуть на прифронтових територіях. Оскільки чимало людей (знову) тікають, ці території стають дедалі спустошенішими, й окремі громадяни та ще менше поліцейських лишаться єдиними представниками країни.

У цьому контексті особливо важлива довіра громад до місцевих правоохоронних органів. Щоб українська держава могла відновити й зміцнити контроль на цих територіях, місцеве населення повинне бачити, що держава — в особі поліції, наприклад, — захищає та дбає про нього. Проте українські правоохоронні органи не завжди можуть забезпечувати це однаково на всіх територіях і для всіх груп населення країни: їхні відносини з громадами, яким вони покликані служити, ускладнюються через питання безпеки, брак комунікації, а також структурні проблеми. Втрата довіри до правоохоронців унаслідок цих обставин може загрожувати цивільним у майбутньому, наприклад, якщо виникне необхідність

¹ Українська Гельсінська спілка з прав людини (Ukrainian Helsinki Human Rights Union) and People in Need, “Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану” (“The Implementation of Community Policing in the Context of War and Martial Law”), 2023, accessed July 29, 2024, <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vprovadzhennia-Community-Policing-v-umovakh-viyny-ta-voiennoho-stanu.pdf>; and Головне управління Національної поліції в Одеській області (Main Directorate of the National Police in Odesa Oblast), “У 2022 році Нацполіція забезпечила реагування на 8 млн викликів громадян” (“In 2022, the National Police responded to 8 million calls from citizens”), January 23, 2023, accessed July 29, 2024, <https://od.npu.gov.ua/news/u-2022-rotsi-natspolitsiia-zabezpechyla-reaहुuvannia-na-8-mln-vyklykiv-hromadian>.

евакуації. Якщо цивільні не довірятимуть правоохоронцям у виконанні їхніх обов'язків, зокрема в подоланні наслідків війни, це може (ще більше) віддалити цивільних від держави.

Історично поліція мала особливо низьку підтримку серед українського населення. Найбільше громадян непокоять проблеми подолання корупції в силових структурах.² Незважаючи на значні зусилля з реформування системи після Революції гідності у 2014 році, станом на грудень 2021 року довіра до поліції становила лише 30%.³ В кінці 2023 року довіра до Національної поліції України зросла до 41%, що все одно набагато нижче, ніж, наприклад, рівень довіри до Служби безпеки чи до Збройних Сил.⁴ Втім існують перспективні ідеї щодо громадського спокою і безпеки, які видаються ефективними як для населення, так і для поліції, навіть у нинішньому непростому контексті. Війна також створює можливості для зміцнення довіри громадян до поліції, наприклад, з огляду на доставку гуманітарної допомоги або надання підтримки в забезпеченні базових потреб людей. Це гарний досвід, на який можуть спиратися правоохоронні органи України, зокрема за підтримки міжнародних акторів.

Цей аналітичний звіт окреслює головні перешкоди на шляху до збільшення довіри українського населення до своєї правоохоронної системи на деокупованих і прифронтових територіях та пропонує способи, за допомогою яких міжнародні актори можуть сприяти покращенню відносин між поліцією та громадами в Україні. Аналіз та рекомендації сформовані на основі 25 інтерв'ю, проведених із працівниками правоохоронних органів України, ОГС, українськими й міжнародними експертами та представниками міжнародних організацій. З цих 25 інтерв'ю 15 були проведені особисто у Львові та Києві у травні 2024 року, а 10 — онлайн зі співрозмовниками з різних частин України та з-за кордону.

Ситуація на деокупованих і прифронтових територіях

В аналізі ситуації та потреб місцевого населення і правоохоронної системи на територіях, що значно постраждали від війни, застосування категорії «деокуповані території» є дуже обмеженим. І Херсон, і Буча були деокуповані, але нинішні умови життя двох міст є надзвичайно різними. Безпекова ситуація та наближеність до лінії фронту є безперечно найбільш вирішальним фактором, коли йдеться про відносини місцевого населення та поліції, адже це сприяє або перешкоджає взаємодії та визначає всі інші аспекти життя. Території, що зазнали значного впливу бойових дій, мають багато спільних проблем, як-от обстріли, часта відсутність електроенергії та перебої зі зв'язком унаслідок цього, сильне замінювання та розповсюдження зброї, а в найтяжчих випадках — відсутність

² Halyna Kokhan, "Police in Ukraine: Corruption Versus Reform," Chr. Michelsen Institute, accessed July 29, 2024, <https://www.cmi.no/publications/7312-police-in-ukraine-corruption-versus-reform>.

³ Kyiv International Institute of Sociology, "Dynamics of trust in social institutions in 2021-2023," December 18, 2023, accessed 29 July 2024, <https://kiis.com.ua/?cat=reports&id=1335&lang=eng&page=1>.

⁴ Razumkov Centre, "Citizens' assessment of the situation in the country and actions of the authorities. Trust in social institutions, politicians, officials and public figures (January 2024)," February 08, 2024, accessed July 29, 2024, <https://razumkov.org.ua/en/news/citizens-assessment-of-the-situation-in-the-country-and-actions-of-the-authorities-trust-in-social-institutions-politicians-officials-and-public-figures-january-2024>.

базових послуг. Замість розроблення програм або проєктів окремо для «деокупованих» і «прифронтових» територій, більш ефективним для міжнародних донорів міг би стати підхід на основі дослідження потреб у межах звільнених і прифронтових територій України, які часто розміщені в тих самих регіонах. Такий підхід може також сприяти більш дієвій адаптації програм на територіях, де безпекова ситуація покращується або погіршується.

Найбільш маргіналізованими є люди, яким загрожує повторна окупація, — вони нікому не довіряють: ані сусідам, ані державним інституціям, ані тим паче поліції.

Що стосується місцевого населення, то згідно з результатами нещодавнього опитування, люди на деокупованих територіях України не дуже переймаються злочинністю чи роботою поліції загалом — найбільше їх хвилює житло (на всіх територіях) і захист від обстрілів (у регіонах ближче до фронту).⁵ Учасники та учасниці інтерв'ю в межах цього аналізу одностайно заявили, що «всі» люди на дуже постраждалих територіях, деокупованих або прифронтових, є вразливими — але кожен по-своєму. Особливо вразливою групою є люди старшого віку на прифронтових територіях, які часто живуть самі та не можуть звернутися до інших за допомогою або за організацією евакуації. Багатьом насамперед немає куди податися. Респондент(к)и також зазначили, що найбільш маргіналізованими є люди, яким загрожує повторна окупація, — вони нікому не довіряють: ані сусідам, ані державним інституціям, ані тим паче поліції.

Для громад на деокупованих і прифронтових територіях України релевантними правоохоронними та безпековими органами, окрім Збройних Сил України, є Національна поліція України, Національна гвардія та Державна служба надзвичайних ситуацій — усі вони підпорядковуються Міністерству внутрішніх справ, — а також Служба безпеки України. Міністерство розподілило робочі обов'язки серед цих різних органів на місцях; однак, за словами кількох учасників інтерв'ю, де-факто не існує стандартизованого підходу до співпраці між правоохоронними органами. У деяких місцях існують також добровольчі формування територіальних громад. Вони виникли в перші дні війни як громадські захисні групи і подекуди взяли на себе поліцейські функції, наприклад контроль блокпостів.

Особливо важливим елементом НПУ є так звані поліцейські офіцери громад,⁶ посада, що були створена за підтримки американської освітньої програми ще до повномасштабного вторгнення. Це звичайні працівники поліції, які проходять спеціальне навчання,⁷ щоб стати місцевими поліцейськими на кшталт шерифів, тобто вони живуть і працюють у своїй громаді, реагуючи на звернення її жителів. Хоча вони все ще є частиною і звітують НПУ,⁸ забезпечення їх робочим місцем, необхідним обладнанням, автомобілем і паливом належить до компетенції територіальної громади. Така прив'язка є важливою для забезпечення громади

⁵ O. Gladunov and N. Bohdanets, "The state of public opinion in the de-occupied territory of Ukraine," Friedrich-Ebert-Stiftung, 2023, accessed July 29, 2024, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21101.pdf>.

⁶ National Police of Ukraine, "Поліцейський офіцер громади" ("Community Police Officer"), accessed July 29, 2024, <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/reforma-policiyi/policejskij-oficer-gromadi>.

⁷ US Department of Justice Criminal Division, "Ukraine: ICITAP-Supported Police Officers of the Community Complete Basic Training," March 27, 2024, accessed July 29, 2024, <https://www.justice.gov/criminal/blog/ukraine-icitap-supported-police-officers-community-complete-basic-training>.

⁸ "Community police officers report directly to the head of the prevention sector of the police department that serves the selected community", as stated in National Police of Ukraine, "Поліцейський офіцер громади" ("Community Police Officer").

поліцейським офіцером, проте не всі громади можуть собі дозволити виконання своїх зобов'язань — і це одна з причин, чому не кожна громада має такого поліцейського.

Пов'язані з війною перешкоди на шляху до довіри між громадами та правоохоронцями

Питання безпеки

В умовах, коли обстріли, замінування та інші пов'язані з війною безпекові виклики становлять однакову небезпеку для правоохоронців і цивільних, забезпечення присутності та роботи правоохоронних органів уже саме по собі є найкращим шляхом збільшення довіри громад до них.

Але це простіше сказати, ніж зробити: як стверджують респондент(к)и, поліцейських кадрів бракує загалом, особливо в більш небезпечних зонах, а також з огляду на формування НПУ нових бойових підрозділів зі складу поліцейського персоналу. На найбільш небезпечних територіях, часто малозаселених, офіцери присутні лише вдень, але не вночі. Зважаючи на те, що видимість є важливою складовою поліцейської діяльності, орієнтованої на громади,⁹ зменшення залучення поліцейських, хоч і необхідне з огляду на безпекові фактори, не сприяє побудові довіри з боку громад. Однак позитивним моментом є те, що деякі нові завдання поліції на цих територіях, як-от розповсюдження гуманітарної допомоги, підвищує популярність поліції.

Перешкоджає побудові довіри також те, що правоохоронні органи можуть (навіть ненавмисно) становити небезпеку для цивільних. Так, поліцейські офіцери громад, що працюють приблизно за 20 км від лінії фронту, зазначили, що їм рекомендували триматися подалі від великих скупчень людей, щоб не ставити під загрозу місцеве населення, адже поліція є потенційною мішенню для російських обстрілів. В інших громадах йшлося про непідтверджені випадки атак на поліцейські відділки, щойно ті були створені, або про постійну зміну поліцією приміщень, щоб відвернути руйнування. Це посилює навантаження на правоохоронців, які працюють у цих зонах, і послаблює комунікацію між цивільними та поліцією.

Крім того, нещодавно на НПУ було покладено обов'язок виявляти чоловіків призовного віку та відправляти їх до відповідних центрів комплектування по всій країні в межах загальної мобілізації в Україні. Хоча існує чимало непорозумінь щодо дійсної ролі поліції в процесі мобілізації, адже по суті вона не має права

⁹ Українська Гельсінкська спілка з прав людини (Ukrainian Helsinki Human Rights Union) and People in Need, “Впровадження «Community Policing» в умовах війни та воєнного стану” (“The Implementation of ‘Community Policing’ In The Context of War and Martial Law”), 2023.

В критичних випадках окремі працівники змінюють сферу діяльності в межах усього кількох днів з боротьби в окопах на здійснення паспортного контролю.

нікого призивати, багато чоловіків намагаються уникати правоохоронців. Це зменшує взаємодію та довіру. Загалом через встановлення воєнного стану всі цивільні інституції, зокрема правоохоронні, підпорядковуються військовим. Хоча необхідність цього цілком очевидна в умовах воєнного стану, це призводить до мілітаризації структур цивільної безпеки та злиття обох систем. Кілька невійськових безпекових інституцій, зокрема НПУ та

Державна прикордонна служба, також мають бойові підрозділи,¹⁰ а це означає, що в критичних випадках окремі працівники змінюють сферу діяльності в межах усього кількох днів з боротьби в окопах на здійснення паспортного контролю. Таке перемикання між цивільними та військовими обов'язками може даватися складно і впливати на їх взаємодію з цивільними будь-де в Україні.

Брак комунікації

З огляду на тенденції до мілітаризації, описані вище, війна підвищила потребу в секретності в роботі всіх безпекових і правоохоронних органів в Україні. Через це поліції часом складно пояснювати місцевому населенню деякі заходи. Компроміс між забезпеченням здійснення операцій проти російських шпигунів і атак та веденням відкритої комунікації з населенням може бути дуже складним. Втім навіть в умовах цих обмежень деякі респондент(к)и заявили, що якби місцеві правоохоронці робили більше зусиль по донесенню інформації про свою роботу, це б сприяло розумінню населенням перешкод, з якими має справу поліція.

Позитивним прикладом, за словами учасників інтерв'ю, є зусилля правоохоронців щодо швидкої фіксації пошкоджень на місцях обстрілів, що вітається місцевими, яким ця інформація потрібна для подання заяв на компенсації. Представники гуманітарних організацій зазначили, однак, що серед цивільних бували випадки, коли пошкодження були задокументовані швидко, натомість їхні повідомлення про воєнні злочини або колаборацію лишалися без уваги. Це може бути пов'язано з безпековою ситуацією — так, воєнні злочини значно легше розслідувати (зокрема з допомогою міжнародних акторів) на відносно безпечних і доступних територіях Київщини, на відміну від звільнених чи прифронтових територій. Проте якщо поліція не пояснює це, у населення може скластися враження, що вона просто не виконує свою роботу.

Також дуже незадовільно була сприйнята населенням реакція на колаборацію на доеокупованих територіях. Переважно в людей склалось враження, що «дрібні виконавці», які не завдали суттєвої шкоди, отримали суворі покарання, тоді як більш серйозні справи просто зникли з поля зору.¹¹ Знову-таки, зрозуміло, що переслідування саботажників і колаборантів має відбуватись секретно; проте без пояснення дисбалансу в суворості покарань за дрібні погіршності та (як видається) безкарності в серйозних випадках довіра до правоохоронних органів знижується. Як зауважила одна респондентка, нездатність відреагувати на ці проблеми живить ще й підозри в корупції.

¹⁰ Siobhan O'Grady and Kostiantyn Khodov, "Cops in the trenches: Ukrainian police key to fight against Russia," *The Washington Post*, November 17, 2023, accessed 29 July 2024, <https://www.washingtonpost.com/world/2023/11/17/cops-trenches-ukrainian-police-key-fight-against-russia/>.

¹¹ International Crisis Group, "A Freight Path Forward for Ukraine's Liberated Territories," Report N°271, June 20, 2024, accessed July 29, 2024, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/271-freight-path-forward-ukraines-liberated-territories>.

Кілька учасників та учасниць інтерв'ю наголосили на тому, що формати діалогу, на яких наполягали деякі міжнародні актори, спрямовані на зміцнення довіри між цивільними та правоохоронцями, були не завжди ефективним інструментом для покращення нинішньої ситуації на сильно постраждалих територіях. Натомість цивільні могли сприйняти їх як відволікання від суті проблеми. Як зазначила одна респондентка: «Якщо проблема в тому, як вирішується питання колаборації, то саме це треба виправити — а не вести якийсь діалог заради діалогу». Аналогічно, інший респондент скептично висловився щодо програми "Шкільний офіцер поліції», у межах якої в мають чергувати поліцейські. Хоча метою програми було збільшення простору взаємодії між офіцерами та громадами, респондент зазначив, що немає сенсу поліції «просто просиджувати» у школах, якщо це не пов'язано з якимись освітніми або комунікаційними заходами. Натомість системні зусилля з ширшого інформування населення про пов'язані з війною небезпеки, як-от замінування та цивільний захист, були б більш корисними та водночас налагоджували б комунікацію.

Структурні проблеми

Декілька учасників та учасниць інтерв'ю зауважили, що українській поліції бракувало якісної підготовки до взаємодії з травмованим населенням. Особливо в контексті більш вузьких питань, як-от гендерно зумовлене насильство, респондент(к)и з гуманітарних організацій наголосили, що хоча в цій сфері проводилось навчання та робилися зусилля, це не було поширеним, і вони часто зустрічають поліцейських без належного розуміння проблеми. Можливо, саме тому кілька респондентів зазначили, що якість взаємодії правоохоронців і громад у дуже напружених і небезпечних умовах визначає особистий фактор. Респондент(к)и також наголосили, що багато що залежить від місцевого керівництва — зокрема того, наскільки важливим воно вважає відносини між поліцією та громадою. Хоча особистий фактор завжди важливий, ці заяви можуть свідчити про структурні проблеми в поширенні необхідних знань і їх застосуванні в усій правоохоронній системі.

Попри відсутність офіційних даних, респондент(к)и зазначили, що в прифронтових регіонах дуже мало або зовсім немає жінок-поліцейських. Це проблема, оскільки брак персоналу жіночої статі може перешкоджати комунікації з місцевим населенням, коли, наприклад, жінкам було б комфортніше повідомляти про насильство офіцерам. Загальновизнано, що завдяки присутності серед правоохоронців людей різної статі можливе більш тонке розуміння безпекових потреб громади¹². Крім того, на деяких деокупованих територіях поліцейські офіцери з інших частин країни працюють в режимі ротації. Система ротації досить непрозора і не застосовується по всій країні. Деякі учасники та учасниці інтерв'ю припустили, що поліцейські офіцери, немісцеві на певній території, менше переймаються турботами населення. Так це чи ні, побудова довіри до людей, які не вважаються у громадах своїми, може бути складнішою.

¹² DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, "Security Sector Governance, Security Sector Reform and Gender," in DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, *Gender and Security Toolkit*, Geneva: 2019, accessed July 29, 2024, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1%20EN%20FINAL_2.pdf.

Наявна внутрішня система психологічної підтримки в правоохоронних органах, схоже, розрахована радше на підтримку функціонування організації, аніж надання допомоги персоналу.

Брак інституціональної психосоціальної підтримки може бути значним викликом для самих правоохоронців. Декілька респондентів та респонденток з правоохоронної системи зауважили низьку культуру звернення за психосоціальною підтримкою, хоча така підтримка дуже необхідна з огляду на ситуацію підвищеної напруги, в якій працює поліція. До того ж правоохоронці, що служать на деокупованих та/або прифронтових територіях України часто мають переміщені сім'ї, що живуть в інших регіонах країни або виїхали за кордон. Оскільки війна не обмежується якоюсь однією частиною країни, члени родини, які живуть далі від лінії фронту, все одно піддаються небезпеці. Така реальність додає тиску на поліцейських офіцерів, які працюють в умовах підвищеного стресу, і кілька респондентів та респонденток висловили бажання отримувати більше підтримки в контексті турботи про свої сім'ї. Наявна внутрішня система психологічної підтримки в правоохоронних органах, схоже, розрахована радше на підтримку функціонування організації, аніж надання допомоги персоналу (наприклад, коли психолог підзвітний тому самому рівню ієрархії, що й особа, яку вона має консультувати). Попри намагання вдосконалити ці структури, брак можливостей отримати індивідуальні консультації для правоохоронців спричиняє проблеми психічного здоров'я, які посилюються загальною нестачею вузькопрофільних психологів в усіх сферах життя українського суспільства.¹³

Рекомендації

На деокупованих і прифронтових територіях існують численні потреби, і міжнародні актори співпрацюють з правоохоронною системою в Україні. Така співпраця передбачає, зокрема, спеціальні програми США (Міжнародна програма підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування, ICITAP) та Канади (Проект стабілізації поліцейської діяльності); також це робота Консультативної місії Європейського Союзу в Україні, проєкт «EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні» від ПРООН за фінансування ЄС та діяльність міжнародних і місцевих ОГС. Щоб додаткові дії в цій сфері на дублювали, а доповнювали зусилля інших, необхідно більше координації та проведення актуальних, локальних оцінювань потреб на рівні регіонів або, де можливо, громад (партнерство з організаціями, які проводили нещодавно такі оцінювання, є однією з можливостей для донорів). Надаючи фінансування, міжнародним донорам важливо зберігати баланс між роботою з українською централізованою системою та впровадженням певних умов фінансування, щоб у регіони надходило достатньо коштів. Багато донорів уже мають широкий досвід у цьому. Важливо, щоб лідерами процесу виступали місцеві органи самоврядування: міжнародні актори або волонтери не можуть і не повинні приймати складні рішення — замість самих громад — щодо пріоритетизації їх ресурсів. Зрештою, міжнародні актори повинні враховувати, що допомога у

¹³ Як було зазначено і в інших аналітичних записках цієї серії, див.: Galyna Kotliuk, “The Hidden Front of Russia’s War,” Global Public Policy Institute, June 26, 2024, accessed July 29, 2024, <https://gpipi.net/2024/06/26/the-hidden-front-of-russias-war-addressing-gender-based-violence-in-ukraine>; Maryna Shevtsova, “Queering Displacement,” Global Public Policy Institute, April 4, 2024, accessed July 29, 2024, <https://gpipi.net/2024/04/04/queering-displacement-ukrainian-lgbtq-community>; and Yuliia Siedaia, “Adapting and Resocializing After Fighting for Ukraine’s Independence,” Global Public Policy Institute, July 24, 2024, accessed July 29, 2024, <https://gpipi.net/2024/07/24/ukrainian-women-veterans-experience-from-2014-to-the-present>.

вигляді негрошових пожертв часто зазнає руйнації внаслідок російських обстрілів або замінування, а тому стале фінансування більш бажане, ніж одноразова підтримка.

Загалом, з огляду на нестабільну безпекову ситуацію в багатьох частинах України, міжнародні актори повинні застосовувати масштабований підхід, який можна адаптувати до динамічної безпекової ситуації, як пропонується нижче.

Забезпечувати роботу правоохоронних органів навіть у найскладніших умовах:

- Мобільний зв'язок критично необхідний не лише у щоденній роботі поліцейських на деокупованих і прифронтових територіях, але й для підтримки їхнього психічного здоров'я, адже це дозволяє їм тримати контакт із сім'ями та з рештою країни. **Старлінки** часто використовуються для забезпечення зв'язку і потрібні майже завжди, як і **основне ІТ-обладнання**. Крім того, **повербанки** дозволяють офіцерам заряджати ці пристрої в умовах погіршення енергетичної ситуації в країні. Міжнародні актори можуть підтримати присутність і роботу поліції на цих територіях, збільшуючи забезпечення цими засобами.
- З огляду на масштаби руйнувань енергетичної інфраструктури України, багато респондентів сказали, що слід якомога раніше подбати про **підготовку правоохоронних органів до роботи взимку**. Міжнародні актори можуть допомогти з необхідними для цього засобами, від **генераторів** до **термоодягу**.
- Також високою є потреба в **автомобілях** — особливо там, де поліція працює у громаді, розкиданій на кілька невеликих населених пунктів. Мобільність вкрай сприятливо впливає на роботу поліцейських офіцерів громад. Підрозділам, які здійснюють **евакуацію**, дуже важливо мати **спеціальний транспорт**, розрахований на перевезення маломобільних осіб, людей старшого віку та з інвалідністю.

Робити більше в регіонах з (дещо) кращою безпековою ситуацією:

- Численні міжнародні актори втілюють проєкти із забезпечення певних **безпечних просторів**. Вони обладнують або створюють місце, часто розташоване у підвалі, куди члени місцевої спільноти можуть прийти, щоб, як зазначив один респондент, просто «трохи побути в безпеці». Деякі з цих місць є спеціалізованими — наприклад, у Херсоні існує безпечний простір суто для жінок і дітей, що охороняється поліцією. В інших місцях такі безпечні простори діють як єдині центри надання різноманітних послуг, поширення інформації та де присутні рятувальники, працівники поліції та медики. Такі місця можуть бути дуже корисними, але щоб вони були справді інклюзивними, слід подбати про їх доступність.
- З боку правоохоронних органів потрібна чіткіша й активніша **комунікація**. Які їхні обов'язки, за що вони не відповідають, які права мають громадяни — уся ця інформація важлива для громад. Доступність цієї інформації

підвищуватиме довіру громадян у процесі взаємодії з поліцією. Зміст і форма цієї комунікації може відрізнятися залежно від безпекової ситуації. Телеграм-канали, фейсбук-сторінки або навіть буклети — українські організації мають багатий досвід розробки ефективних інформаційних кампаній.

- Після майданний період, що передував повномасштабному російському вторгненню, лишив по собі **численні випробувані та перевірені часом підходи** для підвищення взаємодії та довіри між поліцією та населенням по всій Україні, які можуть підтримати міжнародні актори. Ініціативи на зразок «кава з копами» або дні відкритих дверей, організовані поліцейськими офіцерами громад¹⁴ можуть бути підґрунтям для діалогу та підтримки більш традиційного правопорядку у громадах — принаймні доти, доки ситуація є достатньо стабільною. Будь-який такий діалог повинен мати чітко сформульовану мету (наприклад, розвиток громади, підвищення обізнаності про наземні міни тощо) і ґрунтуватися на оцінці потреб.

Надавати структурну підтримку:

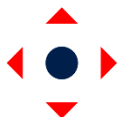
- Зовнішні актори можуть відігравати цінну роль у підтримці розроблення та реалізації необхідних структур **психосоціальної підтримки** в правоохоронних органах, і деякі вже це роблять. Це дуже важливе питання, проте воно вимагає належного розуміння як локального контексту, так і наявних структур. За бажання українських колег тут особливо корисними можуть бути досвід і уроки інших: як змінити уявлення щодо потреб психосоціальної підтримки в цих структурах? Хоча такі програми, як проект «Психологічний наставник»,¹⁵ започаткований НПУ, свідчать про те, що ця проблема дедалі більше визнається, існують також конкретні питання щодо її реалізації, наприклад, де знайти необхідних психологів.
- Міжнародні актори підтримували українські правоохоронні органи в підготовці уроків і кращих практик, вивчених у першу хвилю деокупації в 2022 році. Щоб забезпечувати **планування в умовах непередбачуваних ситуацій**, так само важливо підготувати вивчені уроки та стандартизовані протоколи роботи для ситуації повторної окупації.

¹⁴ Kate Kaimashnikova, "Community Policing: Best practices," The Canada-Ukraine Police Development Project, May 17, 2021, accessed July 29, 2024, <https://www.slideshare.net/slideshow/community-policing-best-practices/244610387#73>.

¹⁵ [1] Ministry of Internal Affairs of Ukraine, "Mental Health Tutor", December 29th, 2023, accessed August 27, 2024, <https://mvs.gov.ua/en/psixologicne-zabezpecennia/projekti/mental-health-tutor>.

Federal Foreign Office

**STABILISATION
PLATFORM**

Цей аналітичний звіт було підготовлено в межах проєкту «Феміністичні перспективи підтримки України». Проєкт підтримується Стабілізаційною платформою за фінансової допомоги Федерального міністерства закордонних справ Німеччини. Він доповнює попередні дослідження GPPi щодо війни проти України. Висловлені в цьому звіті думки відображають лише авторські аналітичні результати.

Reflect. Advise. Engage.

The Global Public Policy Institute (GPPi) is an independent non-profit think tank based in Berlin. Our mission is to improve global governance through research, policy advice, and debate.

Reinhardtstr. 7, 10117 Berlin, Germany

Phone +49 30 275 959 75-0

gppi@gppi.net

gppi.net